

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

**Daňový systém České republiky se zaměřením na
spotřební daně**

Lenka Nechojdomová

© 2013 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomiky
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Nechojdomová Lenka

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Daňová soustava České republiky se zaměřením na spotřební daně

Anglický název

The tax system of the Czech Republic with a view to excise duties

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je zhodnotit vývoj a význam spotřebních daní v rámci daňové soustavy České republiky.

Metodika

Bakalářská práce bude rozdělena na část teoretickou a analytickou. V teoretické části budou vysvětleny základní pojmy a jejím obsahem bude literární rešerše.

V analytické části bude provedena analýza spotřebních daní v ČR, vč. zhodnocení významu a využití těchto daní, budou analyzovány některé negativní dopady související s vybíráním této daně.

V bakalářské práci bude využita zejména metoda sekundárního sběru dat, analýza dokumentu, syntéza, komparace. V závěrečné části bude provedeno celkové shrnutí výsledků vč. vlastních námětů do budoucna.

Harmonogram zpracování

Zadání práce do badisu:	květen 2012
Zpracování teoretické části (literární rešerše):	říjen 2012
Zpracování analytické části:	leden 2013
Odevzdání BP ke kontrole vedoucí BP	15.2.2013
odevzdání BP:	březen 2013

Rozsah textové části

30-40 stran

Klíčová slova

Daňová soustava, sazby daně, spotřební daně, daňové úniky

Doporučené zdroje informací

AMBROŽ, Jan. Daňová příznání a optimalizace. Praha: Koreáč, 2006, 218 s. ISBN 80-86296-10-5

KŘEMEN, Bedřich. 100 legálních daňových triků 2012. 2. vyd. Praha: Esap, s.r.o. 2012, 236 s. ISBN 978-80-260-0294-9

LE GOFF, Jacques. Peníze ve středověku. 1. vydání, Praha: Mladá Fronta, 2012, 148 s. ISBN 978-80-204-2406-8

NERUDOVÁ, Danuše. Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie. 3. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, 320 s. ISBN 978-80-7357-695-0

PITTERLING, Marcel. Daňové uznatelné výdaje. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 132 s. ISBN 978-80-7357-483-3

RYLOVÁ, TUNKROVÁ, KRŮČEK, ŠULC. Daňové zákony v úplném znění k 1.1. 2012 s komentářem změn. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2012, 256 s. ISBN 978-80-251-3794-9

VANČUROVÁ, LÁCHOVÁ. Daňový systém ČR 2006 aneb učebnice daňového práva. 1. vydání, Praha: Vox, a. s., 2006, 324 s. ISBN 80-86324-60-5

VANČUROVÁ, LÁCHOVÁ. Daňový systém ČR 2010. Praha: Vox, a.s, 2010, 356 s. ISBN 978-80-86324-86-9

Vedoucí práce

Pletichová Dobroslava, Ing.

Termín odevzdání

březen 2013

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.

Děkan fakulty

V Praze dne 3.12.2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci *Daňový systém České republiky se zaměřením na spotřební daně* jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 12. března 2013

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala paní Ing. Dobroslavě Pletichové za odborné vedení při psaní bakalářské práce.

Daňový systém České republiky se zaměřením na spotřební daně

The tax system of Czech republic with a view excise duties

SOUHRN

Cílem práce je analyzovat spotřební daně v České republice z hlediska jejich významu pro státní rozpočet a z hlediska jejich dopadů na zdraví lidí. Teoretická část bakalářské práce se zaměřuje na daně obecně, daňový systém České republiky a spotřební daně. Praktická část se věnuje současnému stavu výběru spotřebních daní, problematikou daňových úniků u vybraných komodit. Jsou zde také navržena možná zefektivnění.

SUMMARY

The target of this thesis is to analyze the excise duties in the Czech Republic in point of view their importance to the state budget and their impact on human health. The theoretical part of the thesis focuses on the general tax , the tax system in the Czech Republic and excise duties. The practical part is devoted to the current state of collection of excise taxes, the issue of tax evasion for some commodities taxed . There are also outlined possible efficiency.

Klíčová slova: Daň, daňový systém, sazby daně, spotřební daně

Keywords: Tax, tax system, tax rate, excise duties

Obsah:

1 Úvod	9
2 Cíl práce a metodika	9
3 Teoretická východiska	10
3.1. Základní pojmy v oblasti daní.....	10
3.1.1 Klasifikace daní.....	10
3.1.2 Historie daní.....	10
3.1.3 Funkce daní.....	11
3.1.4 Daňové principy.....	12
3.1.5 Daňové úniky.....	13
3.2. Daňový systém v České republice od roku 1993.....	13
3.2.1 Důchodové daně.....	13
3.2.2 Majetkové daně.....	16
3.2.3 Daň ze spotřeby.....	18
3.2.4 Energetické daně.....	20
3.3. Spotřební daně.....	20
3.3.1 Vznik daňové povinnosti.....	21
3.3.2 Schéma výpočtu spotřebních daní.....	21
3.3.3 Osvobození od daňové povinnosti.....	23
3.3.4 Spotřební daně v rámci EU.....	23
4 Vlastní práce	24
4.1 Nelegální nakládání s pohonnými hmotami.....	25
4.2 Nelegální nakládání s alkoholem a kauza „metylalkohol“.....	26
4.3 Nelegální nakládání s cigaretami.....	28
4.4 Význam zavedení spotřebních daní z hlediska ochrany zdraví.....	30
5 Výsledky a diskuse	32
Závěr	35
Seznam použitých zdrojů.....	37
Přílohy.....	39

Použité zkratky

ADIS	automatizovaný daňový informační systém
ČOI	česká obchodní inspekce
DPPO	daň z příjmu právnických osob
DPFO	daň z příjmu fyzických osob
DPH	daň z přidané hodnoty
EPO	elektronická podání
EU	Evropská unie
FO	fyzická osoba
PO	právnická osoba
SD	spotřební daně

1 ÚVOD

Současný daňový systém byl zaveden v důsledku transformace české ekonomiky v roce 1993. Daně se neustále mění podle konkrétní situace a výkonnosti ekonomiky a tudíž prodělaly řadu úprav a jejich proměna bude pokračovat i nadále. V rámci modernizace a zvyšování efektivity daňového systému vznikl ADIS (automatizovaný daňový informační systém). Uživatelský komfort také zvyšují elektronická podání daní (EPO).

Z hlediska příjmů státního rozpočtu jsou nejvýnosnější daně nepřímé (DPH a spotřební daně) až poté následují daně z příjmu právnických a fyzických osob.

Spotřební daně jsou sice významné pro příjem státu, ale stanovení jejich výše je obtížné. Pokud jsou daně příliš vysoké, dochází k daňovým únikům. Současná „metylalkoholová“ kauza související s daňovými úniky, měla bohužel dopad i na životy lidí.

2 CÍL PRÁCE A METODIKA

Cílem bakalářské práce je analyzovat spotřební daně v ČR z hlediska jejich významu pro státní rozpočet a z hlediska prohibitivního. Dílčím cílem je zhodnotit příčiny daňových úniků u komodit zatížených spotřební daní a současně nalézt možná řešení.

Při zpracování bakalářské práce bude použita metoda sekundárního sběru dat, analýza dokumentů a komparace. Základním pramenem informací bude odborná literatura a ověřené internetové zdroje. V závěru bakalářské práce bude provedeno celkové zhodnocení, včetně návrhů na řešení dané problematiky.

3 Teoretická východiska

3.1 Základní pojmy v oblasti daní

Daň je obvykle definována jako povinná, neúčelová, neekvivalentní a nenávratná platba odvedená do státního rozpočtu, která se pravidelně opakuje (Sagit, 2012).

Daň je **povinnou** platbou při níž dochází k omezení svobody jednotlivce, na straně druhé je občanskou povinností, kdy každý přispívá na úhradu potřeb společnosti.

Daň je zpravidla **neúčelová**, protože plátce daně neví, na co jeho peníze budou konkrétně použity.

Daň je **neekvivalentní**, neboť jednotlivec neovlivní výši daně ani to, jak bude veřejné statky spotřebovávat (Vančurová, Láchová, 2006).

3.1.1 Klasifikace daní

Daně lze klasifikovat na daně přímé a nepřímé. Přímé daně nese poplatník na úkor svých příjmů a majetku. Daně nepřímé nepostihují nositele přímo formou daně, ale jsou součástí ceny zboží a služeb, které hradí. Subjekt, který daně odvádí (plátce) není tedy totožný se subjektem, který daň nese (poplatníkem). Přímé daně jsou více daňově spravedlivé pro svoji adresnost a tím i schopnost přizpůsobit se platebním schopnostem jednotlivých daňových subjektů (Vančurová, Láchová, 2006).

(viz.Příloha č.II, Příloha č.III.)

3.1.2 Historie daní

Historie daní

Výběr daní byl uskutečňován už od dob starověku. V Mezopotámii se platily daně formou obilí tzv.naturální daně. Například se vybíraly daně z rybolovu, ze stříhání ovcí apod.

Ve druhé polovině 3.tisíciletí před našim letopočtem byla zavedena první daňová reforma za vlády panovníka Urukagina. Obyvatelstvu reforma výrazně ulehčila život. Příkladem

může být rybář, který do té doby (před zavedením reformy) musel platit daň z rybolovu, přestože o loď přišel a lovit nemohl. Objevuje se poprvé myšlenka, že člověk je svobodný v situaci, kdy neplatí žádné daně.

Ve starověkém Egyptě byl daňový systém poddanský, zatímco v Athénách měli systém občanský založený na dobrovolnosti a na cti.

Ve středověku se daňový systém rozvíjel pozvolna. Tehdejší významný katolický filozof a teolog Tomáš Akvinský přirovnal daně k povolené loupeži bez hříchu (Vakobobri, 2012).

Historie daní v českých zemích

V Čechách byla jednou z prvních daní daň pozemková, nazvaná *collecta generalis*, obvykle označovaná výrazem *berna*. Zprávy o ní se objevují v nejstarších listinách, z nichž se lze například dozvědět, že v době panování Jana Lucemburského měla být *berna* vybírána ve dvou případech, a to při korunovaci krále a kdykoliv, jestliže se králi narodila dcera.

Vypracování první berní soustavy v našich zemích začalo po třicetileté válce. Roku 1654 byl soupis dokončen a nazván berní rulou (dodnes se jedná o cenný historický dokument) a na jeho základě se začaly vybírat pravidelné daně (Živá historie, 2012).

V dnešní době je mnoho lidí přesvědčeno, že současná výše daní je moderním jevem, ale minulost nemohou považovat za „zlaté“ časy. Daně byly sice nízké, ale existovaly navíc různé roboty a naturální desátky (Jacques Le Goff, 2012).

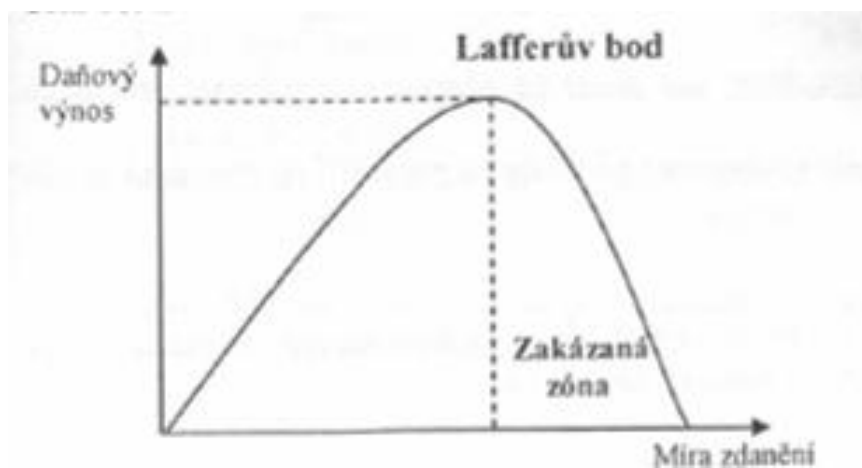
3.1.3 Funkce daní

První ucelené názory na funkci daní se objevily v 18. století u ekonomů Smithe a Richarda. Na konci 19. století byla zkoumána redistribuční funkce a ve 20. století se ekonomové začali zabývat stabilizační funkcí daní. Dříve daně plnili především alokační funkci, dnes jsou i redistribučním a stabilizačním nástrojem ekonomiky (Tomášková, 2006).

Nejdůležitější funkcí daně je funkce fiskální, tj. schopnost naplnit státní rozpočet. Další funkcí je funkce alokační, která je využita v případě selhání efektivity trhu. Funkce redistribuční zeslabuje rozdíly v důchodech a cílem stabilizační funkce je zmírnit opakované výkyvy v ekonomice (Vančurová, Láchová, 2006).

Příliš vysoké daňové zatížení je demotivující, což znázorňuje Lafferova křivka (viz graf č.1). Tato křivka vyjadřuje závislost daňového výnosu na daňové sazbě. Maximální míra zdanění neznamená maximální příjem státního rozpočtu. Při zvyšování daní se daňový výnos zvyšuje do určitého bodu tzv. Lafferův bod, při dalším zvyšování míry zdanění, začne daňový výnos klesat (Sagit, 2012).

Graf č.1: Lafferova křivka

Zdroj: Tomášková, 2006

3.1.4 Daňové principy

Daňovými principy jsou spravedlnost, efektivnost, právní perfektnost, jednoduchost a srozumitelnost. Požadavek **spravedlnosti** je splněn, pokud daňový systém respektuje platební schopnost poplatníka a daně jsou nastaveny tak, že jsou přiměřené k užítku, který poplatníkovi plyne ze zdanění. Uložená daň snižuje užitek toho, kdo ji nese. Snížení užítku je zpravidla vyšší než kolik představuje příjem z daní pro státní rozpočet. Daňový systém by měl být **jednoduchý** a **jednoznačný** tak, aby každý dopředu znal rozsah své daňové povinnosti a tím mohl i lépe ekonomicky plánovat a rozhodovat se. Požadavek **právní perfektnosti** je důležitý, neboť nepřesné zákony znamenají pro subjekt nejistotu, jak

správně a jak přesně plnit své daňové povinnosti. Všechny tyto daňové principy nelze proporcionalně naplnit. Například čím více daňový systém bude spravedlivý, tím více bude pravděpodobněji složitý (Vančurová, Láchová, 2010).

3.1.5 Daňové úniky

Daňové úniky mohou mít legální a nelegální charakter. K legálním únikům dochází z důvodů neznalosti zákonů. Nelegálním únikem může být to, když plátce využije mezer v zákoně. Řešením daňových úniků by bylo zlepšení současných zákonů a právních předpisů.

Na hranici mezi legálními a nelegálními daňovými úniky lze jsou tzv. **daňové ráje** („offshore centra“). Jedná se o země se zákony, které umožňují subjektu, že jeho daňová povinnost je nízká nebo nulová. Tyto společnosti zde sice mají sídlo, ale obvykle tady nepodnikají. Příkladem daňových rájů můžou být Kajmanské ostrovy, Bermudy, Malta či Kypr.

Daňovými ráji jsou rovněž „**onshore centra**“, kdy země vyčlení pouze určitou část území, popř. typ ekonomické aktivity, kterou daňově zvýhodní (Sagit, 2012).

3.2 Daňový systém v České republice od roku 1993

Stávající daňové předpisy u nás platí od roku 1993 a od té doby byly mnohokrát měněny. Místo, aby politická reprezentace občanům zjednodušovala a zefektivňovala jejich situaci, postupuje zcela opačným směrem při utváření daňového systému a výběru daní (Křemen, 2012).

3.2.1 Důchodové daně

Důchodovými daněmi jsou daně z příjmu fyzických osob (DPFO) a daně z příjmu právnických osob (DPPO), které jsou upraveny zákonem č.586/1992 Sb.

Tento zákon byl od svého vzniku více než stokrát změněn. Lze očekávat i do budoucna, že současné pojetí legislativy povede ke změnám i v příštích obdobích. Častá novelizace

zákonů přináší podnikatelům zvýšené nároky na financování vedení účetnictví a neznalostí zákona se mohou neúmyslně dopustit daňových úniků.

(Marková, 2013).

Daň z příjmu fyzických osob (DPFO)

Poplatníci daně z příjmů fyzických osob jsou fyzické osoby mající bydliště na území České republiky nebo se zde obvykle 183 dní v kalendářním roce zdržují. Označují se pojmem daňoví **rezidenti**. Tito poplatníci mají neomezenou daňovou povinnost, která se vztahuje jak na příjmy plynoucí ze zdrojů na území republiky, tak i na příjmy plynoucí ze zdrojů v zahraničí.

Ti, kteří nemají trvalý pobyt v ČR a zdržují zde méně než 183 dní v roce, se nazývají daňoví **nerezidenti**. Zdaňují pouze své příjmy plynoucí z tuzemských zdrojů.

Z důvodu možnosti dvojího zdanění příjmu existují mezistátní **smlouvy o zamezení dvojího zdanění**, které omezují právo smluvního státu požadovat v určitém případě placení daně od právnických či fyzických osob (Sagit, 2012).

Cílem smluv o zamezení dvojího zdanění je zejména:

- zamezit dvojí zdanění
- zamezit dvojí nezdanění
- zamezit či snížit daňové úniky
- zajistit výměnu informací
- zajistit nedaňovou diskriminaci

Z hlediska zdaňovaných oblastí, kterých se smlouvy týkají, mohou být smlouvy **omezené a komplexní**.

Omezené smlouvy se týkají určitého druhu příjmů oproti tomu komplexní smlouvy zahrnují všechny druhy příjmů.

Další možnou klasifikací smluv je na smlouvy **bilaterální a multilaterální**, kdy bilaterální smlouvy se týkají dvou států a jsou nejčastější. Multilaterální smlouvy s více smluvními stranami nejsou tak časté. Příkladem takové smlouvy je například tzv. severská smlouva (Nordic Treaty), která se týká pěti zemí: Dánsko, Finsko, Island, Norsko, Švédsko a

Faerské ostrovy. Tím, že zahrnuje větší počet států, vyžaduje také častější legislativní změny (Nerudová, 2011).

Předmětem daně z příjmů fyzických osob upraveným v § 3 zákona o daních z příjmu jsou:

- a) příjmy ze závislé činnosti a funkční prožitky
- b) příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti
- c) příjmy z kapitálového majetku
- d) příjmy z pronájmu
- e) ostatní příjmy

Příjmy z podnikání a samostatně výdělečné činnosti lze snížit pomocí **paušálních sazeb** nebo **výdajů ve skutečné výši**. Podnikatel musí zvážit, která z těchto možností, je pro něj výhodnější. Pokud například nakupuje materiál a má vysoké výdaje, bude zřejmě uplatňovat výdaje ve skutečné výši. Podnikatel, jehož výdaje jsou nízké, bude využívat paušálních sazeb.

Výše výdajových paušálů:

- ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství 80%
- z řemeslných živností 80%
- z ostatních živností 60%
- z jiného podnikání (lékaři, advokáti, daňoví poradci) 40%

Ve srovnání s minulým rokem 2012 se výše sazeb nezměnila, ale jejich použití je omezené. Například 40% paušál lze uplatnit u výdajů nižších 800 tisíc Kč. Nově také nelze uplatnit odečet slevy na manželku a děti (Ministerstvo financí, 2013).

Příjmy z podnikání a samostatně výdělečné činnosti lze snížit také **výdajů ve skutečné výši**. Jedná se o výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Příkladem daňového výdaje může být nákup materiálu, zboží, oběžného majetku, mzdy, provozní režie (nákup kancelářských potřeb, cestovné, energie, pracovní oblečení) apod.

Existují ale i výdaje **nedaňové**. Nedaňovými výdaji může být nákup dlouhodobého majetku, technické zhodnocení, výdaje na osobní spotřebu u podnikatelů fyzických osob, výdaje na reprezentaci, pokuty a penále (Pittterling, 2010).

Daňově uznatelná je pořizovací cena dlouhodobé majetku ve formě odpisů.

Způsob výpočtu daňových odpisů je upraven zákonem o dani z příjmů (§26 – §32 a zákonem č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů).

Předmětem DPFO je také nemovitý majetek, který byl prodán do pěti let od koupě. Daň se vypočítává z rozdílu prodejní ceny a kupní ceny.

U movitého majetku je lhůta 2 roky a výše daně se vypočítává stejným způsobem.

Osvobozeny od DPFO podle § 10 odst. 3 zákona o daních z příjmů jsou příjmy poplatníka, které jsou nižší než 20 000 Kč ve zdaňovacím období.

Daň z příjmu právnických osob (DPPO)

Poplatníci daně jsou osoby, které nejsou fyzickými osobami.

Předmětem daně jsou výnosy z veškeré ekonomické činnosti. Základem daně je rozdíl mezi výnosy a náklady. Sazba daně činí 19 %.

Mezi příjmy nespádající do předmětu daně patří příjmy získané nabytím akcí, příjmy z dědictví a darů. Od daně jsou osvobozeny členské příspěvky, výnosy kostelních sbírek, příjmy z dividend, ocenění v oblasti kultury a podobně.

Osvobozeny od DPPO jsou například Česká národní banka a veřejná nezisková zdravotnická zařízení.

3.2.2 Majetkové daně

Majetkové daně patří mezi ty nejstarší daně a platí je ten, kdo něco vlastní. Tyto daně jsou upraveny zákony č. 338/1992 Sb., daň dědická; daň z převodu nemovitosti (zákon č. 357/1992 Sb) a obvykle je mezi majetkové daně řazena i daň silniční (zákon č. 16/1993 Sb).

Diagram č.1: Majetkové daně

Zdroj: Vančurová, Láchová, 2006

Daň z nemovitosti

Daň z nemovitosti zahrnuje daň z pozemků a daň ze staveb.

Předmětem daně jsou pozemky na území ČR vedené v katastru nemovitostí.

Předmětem daně naopak nejsou půdorysy staveb, lesní pozemky, pokud nejsou hospodářsky využívány, vodní plochy a pozemky určené pro obranu státu.

Od daně z pozemků jsou osvobozeny například ty, které jsou určeny pro veřejně prospěšné účely, podporu bydlení nebo pro ochranu životního prostředí.

Daň dědická

Přiznání k dani dědické podávají fyzické osoby, které nabyly dědictví ze závěti, ze zákona nebo z obou těchto důvodů, a právnické osoby, které nabyly dědictví ze závěti.

Základem daně dědické je cena majetku snížená o prokázané dluhy zůstavitele.

Daň darovací

Předmětem této daně je bezúplatné nabytí majetku. Poplatníkem je nabyvatel, tedy ten, kdo majetek bezúplatně nabyt.

Daň z převodu nemovitostí

Přiznání k dani z převodu nemovitostí podávají fyzické osoby a právnické osoby, které úplatně převádějí vlastnictví k nemovitostem, vyměňují nemovitosti, nebo na ně přechází vlastnictví k nemovitostem při výkonu rozhodnutí nebo exekuci, při vyvlastnění, vydržení a podobně.

Daň silniční

Předmětem daně silniční jsou silniční motorová vozidla a jejich přípojná vozidla registrovaná a provozovaná v České republice, jsou-li používána k podnikání nebo k jiné samostatné výdělečné činnosti. Bez ohledu na to, zda jsou používána k podnikání, jsou předmětem daně vozidla s největší povolenou hmotností nad 3,5 tuny.

Poplatníkem daně je fyzická či právnická osoba, která je provozovatelem vozidla registrovaného v ČR v registru vozidel a je zapsána v technickém průkazu.

Základem daně je objem motoru v cm krychlových.

3.2.3 Daň ze spotřeby

Mezi daně ze spotřeby patří daň z přidané hodnoty upravena zákonem č.235/2004 Sb., spotřební daň upravena zákonem č. 353/2003 Sb. a energetické daně upraveny zákonem č. 261/2007 Sb.

Daň z přidané hodnoty (DPH)

Plátcem daně jsou fyzické nebo právnické osoby uskutečňující ekonomické činnosti. Ekonomickou činností se rozumí činnost výrobců, obchodníků a osob poskytujících služby, včetně zemědělské výroby. Jedná se i o nezávislou činnost vědeckou, literární,

uměleckou, výchovatelskou, jakož i nezávislé činnosti lékařů, právníků, architektů či účetních znalců.

Plátcem DPH se podnikatel stává, jakmile jeho obrat dosáhne jeden milion korun za rok. Plátce je povinen uchovávat všechny daňové doklady rozhodné pro stanovení daně nejméně po dobu 10 let. Daňový doklad v listinné formě lze převést do elektronické podoby.

Osvobozeny od daně jsou poštovní služby, rozhlasové a televizní vysílání, finanční činnosti, pojišťovací činnosti, výchova a vzdělání, zdravotnické služby a zboží (Rylová, 2012).

Tabulka 1: Vývoj sazby DPH

Platnost daně	Základní sazba	Snížená sazba
1993 –1994	23 %	5 %
1995 – 30. 4. 2004	22 %	5 %
1. 5. 2004 – 31. 12. 2007	19 %	5 %
2008 –2009	19 %	9 %
2010 –2011	20 %	10 %
2012	20 %	14 %
2013	21%	15 %

Zdroj: Ministerstvo financí [online]. [cit. 2012-11-27] <<http://www.mfcr.cz>>

Od roku 2013 se sazby zvýšily o jeden procentní bod, kdy základní sazba činí 21% a snížená 15%. Zvýšení daně z přidané hodnoty je součástí tzv. **daňového balíčku**, jehož cílem je udržení deficitu státního rozpočtu pod stanovenou hranicí 3% HDP.

Daň z přidané hodnoty je v rámci Evropské unie výrazně harmonizována, proto celá řada ustanovení vychází z unijní legislativy. Základním předpisem je směrnice Rady 2006/112/ES, tzv. Recast, která platí od roku 2007. Důvodem přijetí této směrnice byla snaha o nahrazení značně novelizované a roztržité úpravy tzv. Šesté směrnice.

3.2.4 Energetické daně

Jedná se o poměrně nové daně, které byly zavedeny v roce 2008 na základě požadavků směrnic Evropské unie z důvodů snížení spotřeby energie a tím i emise oxidu uhličitého. Zahrnují daň ze zemního plynu, daň z pevných paliv a daň z elektřiny. Tyto daně jsou upraveny zákonem č.261/2007 Sb.

Daň ze zemního plynu a některých dalších plynů

Předmětem daně je plyn určený k prodeji nebo používaný pro výrobu tepla bez ohledu na způsob spotřeby tepla nebo jedná-li se o plyn určený k prodeji nebo používaný pro pohon motorů.

Od daně je osvobozen plyn určený k použití v domácnostech, nabízený k prodeji nebo použitý pro výrobu tepla v domácnostech nebo například k výrobě elektřiny.

Daň z pevných paliv

Předmětem daně je černé uhlí, hnědé uhlí, koks a ostatní uhlovodíky. Od daně jsou osvobozena paliva, která jsou určena k výrobě elektřiny.

Daň z elektřiny

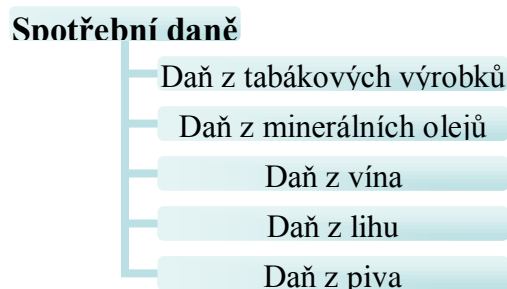
Plátcem daně je dodavatel, který dodal elektřinu konečnému spotřebiteli. Daň se vypočítá vynásobením základu daně se sazbou daně. Základem daně je množství elektřiny v MWh (megawatthodinách). Sazba daně činí 28,50 Kč/MWh (Marková, 2013).

3.3 Spotřební daně

Spotřební daně patří k historicky nejstarším. Již od počátku patřily k nejvýnosnějším pro státní rozpočet. Jejich význam je velký i dnes. Spotřební daně jsou uvaleny cíleně na prodej či spotřebu určitých výrobků. Důvody jsou zdravotní a ekologické, neboť se jedná o

produkty poškozující zdraví lidí (tabák, alkohol) nebo nepříznivě působí na životní prostředí (minerální oleje).

Diagram 2: Druhy spotřebních daní

Zdroj: Vančurová, Láchová, 2012

3.3.1 Vznik daňové povinnosti

Daňová povinnost vzniká v okamžiku výroby nebo dovozu zdaňovaných komodit. Spotřební daně ve skutečnosti nenese výrobce či prodejce, ale konečný spotřebitel. Je uplatňován **princip zdanění v zemi spotřeby**, protože mezi členskými státy Evropské unie existují rozdílné sazby. Okamžik vzniku daňové povinnosti se liší od okamžiku vzniku povinnosti daň přiznat a zaplatit. Mezi těmito okamžiky je výrobek podmíněně osvobozen od daně, kdy se využívá tzv. **daňových skladů**.

Daňové sklady jsou místa, kde se výrobky vyrábějí, skladují a jsou zabezpečeny proti daňovým únikům (Vančurová, Láchová, 2010).

3.3.2 Schéma výpočtu spotřebních daní

Základ daně (množství, l, ks) x sazba daně za jednotku

Tabulka 2: Sazby daní z piva

Ostatní PO a FO (základní sazba)	Snížené sazby pro malé nezávislé pivovary				
	Do 10 000 hl včetně	Nad 10 000-50 000 hl včetně	Nad 50 000-100 000 hl včetně	Nad 100 000-150 000 hl včetně	Nad 150 000-200 000 hl včetně
32 Kč	16 Kč	19,20 Kč	22,40 Kč	25,6 Kč	28,8 Kč

Zdroj: Celní správa ČR [online]. [cit. 2012-12-07] dostupný z *www*:

<<http://www.celnisprava.cz>>

Tabulka 3: Sazby daní z tabákových výrobků

Tabákové výrobky	Sazba daně	
	Procentní část	Pevná část
Cigarety	27%	1,16 Kč/ks
Doutníky, cigarillos		1,3 Kč/ks
Tabák ke kouření		1 635 Kč/kg
Ostatní tabák		1 635 Kč/kg

Zdroj: Marková, 2013

Tabulka 4: Vybrané sazby spotřebních daní

Druh vybraného výrobku	Sazba
Minerální oleje	
Motorové benzíny nízkoolovnaté	12 840 Kč/1 000l
Motorové nafty a petroleje	10 950 Kč/1 000l
Lih	

Lih, lihoviny a destiláty	28 500 Kč/hl etanolu
Lih v ovocných destilátech z pěstitelského pálení	14 300 Kč/hl etanolu
Vína	
Vína tichá	0 Kč/hl
Vína šumivá	2 340 Kč/hl
Meziprodukty	2 340 Kč/hl

Zdroj: Vančurová, Láchová, 2010

Z výše uvedené tabulky je patrné, že tzv. tichá vína nejsou zdaňována. Ministerstvo financí chtělo zavést od roku 2013 desetikorunovou daň z každého litru vína. Jedním z důvodů ministerstva pro zavedení této daně bylo odstranění diskriminace na trhu. Od svého návrhu nakonec odstoupilo. Nenulovou daň z vína mají v Evropské unii např. Francie, pobaltské státy, Velká Británie nebo Švédsko (Ministerstvo financí, 2012).

3.3.3 Osvobození od daňové povinnosti

Osvobození od spotřebních daní je uplatňováno například u:

- alkoholu a tabákových výrobků odebraných celním úřadem pro povinné rozbory
- mezinárodní, vnitrostátní letecké dopravy
- mezinárodní vodní přepravy
- lihu, který bude součástí léčiv, potravinářských výrobků a lihu denaturovaného
- piva vyrobeného pro vlastní potřebu do 200 litrů za rok

(Vančurová, Láchová, 2010).

3.3.4 Spotřební daně v rámci EU

Existují 2 principy zdaňování. Princip **země určení a princip země původu**. První princip vyžaduje ekonomickou spolupráci, neboť bez ní by mohlo docházet k deformacím hospodářské soutěže. Z důvodů dvojího zdanění a ovlivňování konkurenceschopnosti. Druhým principem je princip země původu. Tento princip ovšem předpokládá jednotné daňové sazby, neboť jejich rozdíly mohou opět deformovat hospodářskou soutěž.

Harmonizace daňových sazeb je obtížná, protože je členskými zeměmi chápána jako zasahování do národní suverenity (členské státy se těžko vzdávají národních tradic). Zejména u alkoholických nápojů je neochota k harmonizaci. Jedná se hlavně o tradiční producenty vína (Francie, Španělsko, Itálie) a producenty whisky nebo likérů. Pro většinu z těchto zemí je těžké měnit systémy selektivních daní, které jsou historicky zakořeněny a jejich počátky se datují již od středověku.

Pozornost je zejména soustředěna na to, aby nedocházelo ke zvýhodňování domácích výrobců, což by znamenalo ohrožení fungování trhu a hospodářské soutěže. V souvislosti s jednotným trhem byla v 90. letech minulého století přijata řada směrnic. Celý systém spotřebních daní byl v členských zemích zaveden 1.1.1993 (Nerudová, 2011).

4 Vlastní práce

Spotřební daně jsou dnes nastaveny spíše tak, že spotřebitele neodrazují od nákupu, tudíž tyto daně nesplňují svojí základní prohibitivní funkci. Jejich nezpochybnitelnou výhodou je, že znamenají přínos pro státní pokladnu (viz tab.č.5). Na straně druhé ze statistik vyplývá, že k nejvyšším daňovým únikům dochází právě u těchto daní. Škody způsobené trestnou činností se počítají v řádech stovek milionů korun (viz tabulky č.6,7,8).

Tabulka č.5: Výběr spotřebních daní v letech 2007-2011
(v mld. Kč)

Zdaňované komodity	2007	2008	2009	2010	2011
Minerální oleje	80,8	82,1	79,5	81,4	80,9
Tabák	47,0	37,5	37,7	42,5	45,0
Líh	7,1	7,1	7,0	6,5	6,8
Pivo	3,7	3,6	3,4	4,3	4,5
Víno	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
SD celkem	138,9	133,0	131,0	138,3	140,6

Zdroj: Celní správa ČR [online]. [cit. 2012-12-07] dostupný z [www](http://www.celnisprava.cz):

<<http://www.celnisprava.cz>>

Z výše uvedené tabulky je patrný nárůst inkasa spotřební daně z tabáku o 2,5 miliardy Kč v roce 2011 oproti roku 2010. Důvodem je, že se odběratelé předzásobili kolkou v reakci na změnu daňových sazeb, která začala platit od 1.1.2012. Inkaso z minerálních olejů v roce 2011 pokleslo oproti roku 2010 o přibližně 0,6 % . V důsledku dalšího růstu cen pohonných hmot by se mohl i do budoucna snížit jejich nákup a tím i inkaso z minerálních olejů. Dalšími příčinami snížení inkasa může být ztráta růstu HDP nebo to, že se nákup pohonných hmot dálkovou přepravou přesunuje do okolních států (mnohdy jsou i o 4 levnější/litr).

Zvýšení inkasa SD z piva si lze vysvětlit pozvolným návratem turistů do ČR.

Příjem ze SD z lihu a vína je v posledních letech poměrně stabilní (Celní správa, 2012).

4.1 Nelegální nakládání s pohonnými hmotami

Nejčastějším příkladem nelegálního nakládání s pohonnými hmotami je ředění pohonných hmot (nejčastěji se jedná o naftu) základovým olejem v poměru 1:5. V tomto poměru řidič nemá šanci nekvalitní naftu poznat (ani při jízdě), ale při opakovaném používání tohoto paliva dochází k poškození motoru (Ministerstvo financí, 2012).

K daňovým únikům jsou využíváni tzv. „bílí koně“, kteří nakupují pohonné hmoty bez DPH a později je koncovým odběratelům prodávají s DPH. Dalším označení může být to, že se jedná se o tzv.karuselové řetězce (deset až dvacet firem za sebou), kdy v tomto řetězci jedna z firem daň nezplatí. Konečná cena pohonné hmoty je tak nižší (stejně jako ředěná nafta je logicky za nižší cenu) (Celní správa, 2012).

Tabulka č.6 : Výsledky kontrol celních orgánů

Rok	2008	2009	2010	2011
Počet případů	81	75	106	172
Únik cla a daní (mil.Kč)	136	862	193	284

Zdroj: Celní správa ČR [online]. [cit. 2012-12-07] <<http://www.celnisprava.cz>>

Příkladem nelegálního nakládání s pohonnými hmotami může být výsledek akce nazvané „Hrabal“, kdy pracovníci celní správy v lednu 2012 zabavili přes milion litrů pohonných hmot. Jednalo se konkrétně o 1,4 milionu litrů motorové nafty, která byla na území ČR dopravena vlakem z Běloruska. Na pohonné hmoty byl vystaven zajišťovací příkaz, na který daňový subjekt nereagoval. Vydání tohoto příkazu pramenilo z obavy, že subjekt nebude plnit svou daňovou povinnost a také z důvodu časté účelové změny sídla a statutárních orgánů subjektu.

Zjistilo se, že v průběhu přepravy účastníci obchodu změnili dovozní doklady za účelem ztížení daňového řízení. Pohonné hmoty byly exekučně zabaveny.

Pokud subjekt dodatečně nesplní platební povinnost, budou tyto pohonné hmoty prodány ve veřejné dražbě a jejich výnos bude použit na úhradu nedoplatku. Vyvolávací cena zadržené motorové nafty je odhadem stanovena na cca 17 milionů korun (Celní správa, 2012).

Nově chce stát omezit úniky daní u pohonných hmot tím, že zpřísní **podmínky registrace**. Podnikatel, který chce obchodovat v tomto odvětví musí být bez dluhů, nesmí mít záznam v rejstříku trestů. Bude povinen mít platné živnostenské oprávnění a složit kauci ve výši 20 milionů korun. Pokud poruší podmínky licence, bude vymazán z registru a kauce propadne státu.

4.2 Nelegální nakládání s alkoholem a kauza „metylalkohol“

K únikům u zdanění lihu dochází zejména u nelegálního dovozu a dopravě lihu, při výrobě mimo koncesované provozovny a při dopravě denaturovaného lihu při výrobě lihovin. Narůstá zneužití originálních kontrolních pásek ke značení lihu, především při **opakovaném značení** lihových nápojů ve spotřebitelském balení větším než 1,5 litru. Zejména se jedná o pětilitrové až šestilitrové plastové barely (zákon od roku 2004 povoluje maximálně šestilitrové barely).

Dále dochází k **padělání kontrolních pásek**.

„Černému trhu“ také svědčí **vysoký počet daňových skladů**. V evidenci je zaznamenáno 190 daňových skladů. Tedy 190 subjektů, které mohou vyrábět lihoviny. Přispívá to

k rozmanitosti trhu, ale na druhou stranu kontrola nemůže být tak důkladná a častá, což nahrává nelegální výrobě.

Tabulka č. 7: Výsledky kontrol celních orgánů

Rok	2008	2009	2010	2011
Počet případů	436,0	381,0	641,0	507,0
Zajištěno (mil. litrů)	1,1	0,3	0,4	8,8
Únik cla a daní (mil. Kč)	71,0	14,0	25,0	72,0

Zdroj: Celní správa ČR [online]. [cit. 2012-12-07] dostupný z www:

<<http://www.celnisprava.cz>>

Zřejmě nejpalčivějším tématem současnosti je tzv. „**metylalkoholová**“ **kauza**, kterou bychom mohli označit za příklad nezdařilého nakládání s alkoholem s fatálními důsledky. Metanol je jed, který v pouhém množství 10 gramů je životu nebezpečný. Musíme rozlišit metanol od etanolu. Etanol je alkohol, který je enzymem přeměněn na neškodnou kyselinu octovou, zatímco metanol je enzymem proměněn na kyselinu mravenčí.

Dne 6. září 2012 byla oficiálně potvrzena otrava metylalkoholem po konzumaci alkoholu. Mezi hlavními kontrolními orgány byly Krajská hygienická stanice, Státní zemědělská a potravinářská inspekce, Česká obchodní inspekce (ČOI) a Celní správa.

Ministerstvo zdravotnictví shrnulo vývoj takto:

„Od začátku kauzy zemřelo v ČR celkem 38 lidí na otravu metylalkoholem.

Hospitalizováno bylo 120 osob. Policie do dnešního dne obvinila v souvislosti s kauzou

„metanol“ 65 lidí, z toho 30 osob je stíháno vazebně. Při razii policie zajistila také skoro

600 tisíc litrů nelegálně vyrobeného lihu. Krajské hygienické stanice provedly celkem

27 341 kontrol.“

Příznaky otravy metylalkoholem:

- Postižené osoby mají široké zornice, které nereagují na světlo
- Poruchy vidění, poruchy rozlišení barev (kyselina mravenčí poškozuje buňky oční sítnice)
- Později osoby upadají do bezvědomí

Úspěch léčby závisí na včasnosti, kdy je zahájena. První pomocí je vypít kvalitní alkohol 1-2 dcl s obsahem 40% a zavolat záchranou službu. Léčba pak probíhá tzv. hemodialýzou (pomocí umělých ledvin se z těla odstraní metylalkohol) (Ministerstvo zdravotnictví, 2012).

Opatření:

Opatřením je **změna značení** alkoholu. Byla vydána vyhláška č. 310/2012 Sb., kterou se mění vyhláška č. 149/2006 Sb. o povinném značení lihu s účinností od 26.9.2012.

Lihoviny s obsahem etanolu od 20 % vyrobené po 27.9.2012 mají nové kolky, které mají červenou barvu a jsou opatřeny číselným kódem a nápisem – Nové (viz. Příloha č. IV, Příloha č. V).

Vedle nového značení, bude také **povinný certifikát původu, prodej nebude tak volný a zpřísní se kontroly**. Vláda dále chystá vytvořit **nový orgán na ochranu spotřebitele**, který by vyřešil roztržité kompetence kontrolních orgánů jako jsou Krajská hygienická stanice, Celní správa, Státní zemědělská a potravinářská inspekce či ČOI (Česká obchodní inspekce) (Ministerstvo financí, 2012).

4.3 Nelegální nakládání s cigaretami

Nezákonný obchod s tabákem patří dlouhodobě k nejvýnosnější organizované trestné činnosti. Nelegální tabákové výrobky jsou dováženy po tzv. asijské cestě (z Číny, Vietnamu) nebo po tzv. východoevropské trase (země bývalého Sovětského svazu, Polsko, Slovensko....zejména se jedná o cigarety vyráběné v Rusku a na Ukrajině).

Tabulka 8: Výsledky kontrol celních orgánů

Rok	2008	2009	2010	2011
Výpadek cla a daní (mil.Kč)	396	169	161	185

Zdroj: Celní správa ČR [online]. [cit. 2012-12-07] dostupný z www:

<<http://www.celnisprava.cz>>

V roce 2011 celkový odhadovaný daňový únik činí 185 milionů korun. V tomto roce bylo zabaveno 8 milionů kusů cigaret a 228 tun tabáku.

Ročně se u nás vykouří průměrně 21 miliard cigaret a z toho je odhadem 8 % nelegálních. Lidé dávají přednost nelegálním cigaretám pro jejich nízkou cenu, přitom jsou vyráběny v nehygienickém prostředí, leckdy je v nich nalezen myší trus.

S ohledem na skutečnost, že v případě ilegálního obchodu s tabákovými výrobky jde o vysoce sofistikovanou trestnou činnost, je nezbytná úzká mezinárodní spolupráce mezi orgány, které se bojem s touto trestnou činností zabývají. Rovněž je nezbytná spolupráce s legálními výrobci tabákových výrobků.

Pracovníci celní správy provádějí kontroly, příkladem lze uvést operaci nazvanou „Sandál“.

Operace „Sandál“

V rámci operace „Sandál“, na které spolupracovali i slovenští celníci, byla v obci Lužkovice na Zlínsku odhalena rozsáhlá a moderní nelegální výrobní linie cigaret. Součástí této operace byly domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor a pozemků na osmi místech na Zlínsku a bylo například zajištěno:

- 1.382.442 ks neznačených cigaret (bez platné tabákové nálepky) s porušením ochranné známky „Marlboro“ v měkkém balení
- 4.000 kg řezaného tabáku
- 939 kg cigaretového odpadu
- 237 kg tabákového odpadu
- 2 x linka na balení cigaret

- 1 x kompletní výrobní linka na výrobu cigaret
- 1 x nesestavený stroj určený na výrobu cigaret
- matrice, raznice a předtisky (klišé) určené pro výrobu cigaret zn. MARLBORO, JIN LING, GLOBE, MARS
- 896.595 ks cigaretových filtrů
- 158 kg lepidla určeného k lepení a výrobě cigaret
- 273 rolí cigaretového papíru
- 283 rolí filtrového papíru

Tímto odhalením se zabránilo zaplavení našeho trhu zdařilými padělkami cigaret zn. Malboro. Operace zabránila škodě ve výši 26 milionů korun na neodvedné dani z tabáku (Celní správa, 2012).

4.4 Význam zavedení spotřebních daní z hlediska ochrany zdraví

Tabák

Hrozivé statistiky týkající se tabáku uvádějí například, že na následky kouření ve světě:

- každou hodinu zemře průměrně 560 lidí
- každý den zemře průměrně 1300 lidí
- pokud se kuřák rozhodne sám léčit (bez lékaře) – v průměru 3 lidi ze 100 jsou úspěšní
- průměrný věk začínajícího kuřáka je 10 let a každý den začne kouřit cca 100 dětí

Nejhorší na těchto číslech je, že se neustále zvyšují

(Světová zdravotnická organizace, 2012).

Světová zdravotnická organizace se věnuje problému, že přibývá žen a dívek – kuřaček.

Tento nárůst je až alarmující. Jednou z příčin je úspěšná reklama tabákových společností.

Celkově kouří každý den přibližně 250 milionů žen a 1 bilion mužů. Největší nárůst

kuřaček je ve východním regionu Evropy. Od doby, kdy se v zemích bývalého Sovětského svazu stal tabákový průmysl soukromým, vzrostla spotřeba tabáku.

Pokud těhotné ženy kouří, tak svým počínáním velmi riskují. Dítě se může předčasně narodit, mít nízkou porodní váhu či zemřít předčasnou smrtí novorozence.

Bylo prokázáno, že ženy se častěji stávají na nikotinu závislé. Je navíc dokázáno, že jsou více než muži náchylné k nemocím způsobeným kouřením. Jedná se o různé druhy rakovin, srdeční a respirační onemocnění.

U mužů dochází ke snížení plodnosti.

Tabákový kouř je směsí asi 4800 sloučenin, které obsahují 90 známých karcinogenů a 250 toxických látek. Kouření má celkově nepříznivý vliv na zdraví kuřáků i nekuřáků.

K nárůstu spotřeby tabáku přispívá to, že tabákové výrobky jsou volně dostupné a prodejní místa se nacházejí v okolí škol. Pro ženy jsou lákavá malá a vkusně provedená balení cigaret (navíc se zavádějí s označeními slim, light či super-slim).

Například na ruském trhu je okolo 100 značek slim-cigaret. Některé značky cigaret jsou dokonce součástí módy.

Pozornost také upoutává často používané slovní spojení - cenově výhodný balíček (tzv. skrytá reklama) (Andreeva a kol., 2010).

Alkohol

Nejvyšší spotřeba alkoholu na světě je právě v Evropské unii (roční průměr spotřeby alkoholu se pohybuje okolo 12,5 litrů tj. přibližně 3 malé sklenky alkoholu denně!).

Alkohol je po kouření a vysokém krevním tlaku třetím nejvýznamnějším rizikovým faktorem onemocnění a smrti v Evropě.

Podle jiné studie zahrnující například i sociální aspekty je alkohol v žebříčku před cigaretami, pro svou společenskou nebezpečnost. Důsledkem pití mohou být sebevraždy, nezaměstnanost, kriminalita, nehody na silnicích.

Obecně platí, čím vyšší konzumace alkoholu, tím závažnější trestné činy.

Vznik závislosti se spíše týká lidí s nižším socioekonomickým statutem.

Nejvyšší spotřeba alkoholu je konkrétně ve východní a střední Evropě (Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Maďarsko, Lotyšsko, Litva, Polsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko). ČR patří k zemím s nejvyšší spotřebou alkoholu (průměr je 15-19 litrů alkoholu ročně na osobu!

Nejčastěji konzumovaným nápojem v Evropě je pivo. Následují víno a destiláty. Spotřebu určitého druhu alkoholu lze diferencovat i geograficky – na jihu Evropy se pije víno (Itálie,

Francie), pro střední Evropu je typické pivo (ČR, Německo, Velká Británie) a severské státy upřednostňují tvrdý alkohol např. Finsko (Anderson, Möller, Galea, 2012).

Rizika, která jsou spojena s vysokou spotřebou alkoholu jsou např.:

- Vznik závislosti, psychické poruchy, úrazy, imunologické poruchy
- Vyšší počet úmrtí spojených s alkoholem včetně úmrtí dětí a dospívajících lidí
- Alkohol způsobuje cirhózu jater, duševní poruchy, rakovinu ústní dutiny, kardiovaskulární onemocnění, gastrointestinální onemocnění a další nemoci
- Mužům může dlouhodobé pití způsobit impotenci
- Vyšší výskyt získaných vrozených vad působených alkoholem požívaným v těhotenství
- Alkohol je kalorický a jeho pití vede k obezitě
- Četné sociální a rodinné problémy
- S alkoholem roste trestná činnost
- Pracovní neschopnost, zvýšené náklady státu

Mezi lékaři není jednoznačný názor na užívání alkoholu. V malých dávkách se oceňuje jeho přínos pro srdce a cévy. Může omezit riziko vzniku demence, výskyt žlučových kamenů a cukrovky (Světová zdravotnická organizace, 2012).

5 Výsledky a diskuse

Příklad výpočtu spotřební daně z tabákových výrobků:

Pan Novák si koupil krabičku cigaret Sparty za 77 Kč. Tato krabička obsahuje 20 kusů cigaret.

Pevná část: pevná sazba x ks	$1,16 \times 20 = 23,2 \text{ Kč}$
Procentní část: procentní sazba x cena krabičky	$0,27 \times 77 = 20,79 \text{ Kč}$
Spotřební daň celkem = pevná část + procentní část	$23,2 + 20,79 = \mathbf{43,99 \text{ Kč}}$

Odvedená spotřební daň činí 44 Kč (57% z celkové ceny).

Pokud by si pan Novák koupil krabičku cigaret před 10 lety, zaplatil by za ni 42 Kč (podle údajů českého statistického úřadu – viz.tabulka č.10). Sazby daně: procentní část 0,22 a pevná 0,36 Kč/ks.

Výpočet:

Pevná část: $0,36 \times 20 = 7,2$ Kč
 Procentní část: $0,22 \times 42 = 9,24$ Kč
 Spotřební daň celkem $7,2+9,24=$ **16,44 Kč**

Odvedená spotřební daň činila 16 Kč (38% z celkové ceny).

Tabulka č.9: Vývoj ceny cigaret Sparty v České republice
(průměrné ceny v prosinci příslušného roku)

Rok	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Cena za 1.balení	14,00	16,09	20,12	23,45	28,20	27,09	27,90	30,16	32,76	36,59	39,45

Zdroj: Český statistický úřad [online]. [cit. 2013-03-06] dostupný z www:

<<http://www.czso.cz>>

Tabulka č.10: Vývoj ceny cigaret Sparty v České republice
(průměrné ceny v prosinci příslušného roku)

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Cena za 1.balení	40,99	42,01	42,00	42,00	46,00	46,00	46,00	59,41	69,00	70,00	73,88

Zdroj: Český statistický úřad [online]. [cit. 2013-03-06] dostupný z www:

<<http://www.czso.cz>>

Tabulka č. 11: Spotřeba cigaret na 1 obyvatele v České republice

Rok	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Počet cigaret (ks)	1776	2152	2025	1950	1912	2040	2185	2165	2354	1852	2090

Zdroj: Český statistický úřad [online]. [cit. 2013-03-06] dostupný z www:

<<http://www.czso.cz>>

Tabulka č.12: Spotřeba cigaret na 1 obyvatele v České republice

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Počet cigaret (ks)	1882	1664	1893	2192	2243	2275	2338	2345	2107	2071	2028

Zdroj: Český statistický úřad [online]. [cit. 2013-03-06] dostupný z www:

<<http://www.czso.cz>>

Z výše uvedených tabulek a příkladů je patrné, že i přes stále se zvyšující cenu cigaret a rostoucí spotřební daň, spotřeba tabáku neklesá. Spotřební daň tedy neplní svoji prohibitivní funkci.

Současná situace spíše nahrává černému trhu s alkoholem, protože zásadním problémem je, že výrobci cigaret platí kolky už při výrobě, kdežto u alkoholu až při prodeji. Z tohoto důvodu je zde prostor k častějšímu padělání či opakovanému přelepování alkoholických nápojů kolky.

Nové značení alkoholu nepovažuji za dobré řešení, pokud docházelo k padělání kolků starých, nové čeká stejný osud.

Pozitivním krokem ministerstva je také návrh vzniku nového orgánu, který by chránil spotřebitele a zabraňoval roztržičnosti kompetencí již zmíněných kontrolních orgánů (Krajská hygienická stanice, Celní správa, Státní zemědělská a potravinářská inspekce, ČOI).

Částečně se ztotožňuji s novelou zákona o DPH, která zpřísňuje podmínky pro registraci obchodníků s pohonnými hmotami. Ministerstvo financí vysokou kaucí 20 milionů korun

zdůvodňuje tím, že chce odstranit účelové zakládání řetězových firem. Kauce v této výši bude znamenat zánik pro malé a střední distributory pohonných hmot. Naopak tato částka nebude problémem pro kapitálově silné firmy a firmy, které si nelegální činností vydělaly mnohonásobně více.

Dalším důsledkem novely bude zřejmě vznik monopolů na trhu.

Závěr

Neustále se měnící daňový systém je odrazem změn ve společnosti, ale pro podnikatele znamená nejistotu a nestabilitu. Současný stav výběru daní je v ČR stále administrativně a tím i časově náročný. Ekonomiku destabilizují i zmíněné daňové úniky. Jejich příčinou je vysoká spotřební daň, která v podstatě podporuje „černý trh“ s komoditami zatíženými spotřební daní. Tuto problematiku objasňuje Lafferova křivka znázorňující, že zvyšování daní se vyplatí jen do určité výše.

„Černému trhu“ prospívá velké množství daňových subjektů, domácí pálení, které není trestným činem, jen přestupkem.

Zmíněná metylalkoholová kauza Českou republiku jednoznačně poškodila v zahraničí.

Výsledky světové zdravotnické organizace o vysoké spotřebě alkoholu v České republice lze vysvětlit tím, že je snadno dostupný a je zde vysoký stupeň tolerance společnosti vůči alkoholu (a netolerance vůči abstinentům).

Návrhy pro zlepšení současné situace:

- Podmínky pro výrobu a pro prodej by se měly zpřísnit.
- Kontrola daňových skladů.
- Vyšší počet celníků (výdaje na jejich platy by byly mnohonásobně nižší než případné odhalené daňové úniky a stát by v konečném důsledku ušetřil).
- Na etiketách s alkoholem (stejně tak jako na baleních cigaret) by měly být obrázky jater s cirhózou, fotky lidí ve stavu deliria tremens apod., měly by být zároveň opatřeny varováním ministerstva zdravotnictví o škodlivosti pití alkoholu

- Častější namátkové dechové zkoušky (prováděné u řidičů, v zaměstnání, ve školách).
- Omezení dostupnosti alkoholu a cigaret.
- Zákaz reklamy na alkoholické nápoje nejen v době dočasné prohibice, neboť reklama v podstatě funguje jako podnět ke konzumaci.
- Vznik pravidelných zpráv o užívání alkoholu a tabákových výrobků.
- Novelizace stávajících právních norem.
- Hrozba odebrání licence pro prodejny, které i napoprvé prodávají alkohol osobám mladších 18 let.
- Kuřáci a alkoholici by si měli financovat své náklady na zdravotní péči.

Pozitivními aspekty alkoholu a cigaret může být to, že jsou určitým řešením nezaměstnanosti. Lidé mohou být zaměstnáni v továrnách na výrobu alkoholických nápojů a cigaret, v obchodech, restauracích či barech.

Nejdůležitější by měla být prevence v rodinách, protože výchova a morálka jsou významnější než jakékoliv zákony. Při oslavách je dětem a dospívajícím dovoleno pít alkohol, vidí své rodiče pod vlivem alkoholu a pak se chovají stejně. Cílem by mělo být to, aby se alkohol konzumoval jen při výjimečných událostech.

Seznam použité literatury

1. ANDREEVA, Tatiana a kol. *Empower Women*. World Health Organization, 2010, 54 s. ISBN 978-92-8-900210-3
2. ANDERSON Peter, MÖLLER Lars, GALEA Baudem. *Alcohol in the European Union*. World Health Organization, 2012. 161s. ISBN 978-92-890-0264-6
3. KŘEMEN, Bedřich. *100 legálních daňových triků 2012*. 2. vyd. Praha: Esap, s.r.o., 2012. 236 s. ISBN 978-80-260-0294-9
4. LE GOFF, Jacques. *Peníze ve středověku*. 1.vyd. Praha: Mladá Fronta, 2012. 148 s. ISBN 978-80-204-2406-8
5. MARKOVÁ, Hana. *Daňové zákony 2013, úplná znění platná k 1.1.2013*. 22. vyd. Praha: Grada, 2013. 272 s. ISBN 978-80-247-4643-2
6. NERUDOVÁ, Danuše. *Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie*. 3.vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. 320 s. ISBN 978-80-7357-695-0
7. PITTERLING, Marcel. *Daňově uznatelné výdaje*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 132 s. ISBN 978-80-7357-483-3
8. RYLOVÁ, Zuzana a kol. *Daňové zákony v úplném znění k 1.1. 2012 s komentářem změn*. 1.vyd. Brno: Computer Press, 2012. 256 s. ISBN 978-80-251-3794-9
9. TOMÁŠKOVÁ, Eva. *Veřejné finance*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2006. 115 s. ISBN 80-210-4177-3
10. VANČUROVÁ Alena, LÁCHOVÁ, Lenka. *Daňový systém ČR 2006 aneb učebnice daňového práva*. 1. vyd. Praha: Vox, a. s., 2006. 324 s. ISBN 80-86324-60-5

11. VANČUROVÁ Alena, LÁCHOVÁ Lenka. *Daňový systém ČR 2010*. Praha: Vox, a.s., 2010, 356 s. ISBN 978-80-86324-86-9

Internetové zdroje dostupné z WWW:

1. Lexikon hesel [online].[cit. 2012-11-10]

<http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=74&typ=r&refresh=yes&levelid=DA_023.HTM>.

2. Historie daní [online] .[cit. 2012-02-09]

<http://www.vakobobri.cz/e107_files/downloads/djiny_dan_a_poplatk.pdf>.

3. Historie daní [online].[cit. 2012-02-09]

<<http://www.zivahistorie.eu/index.php/neco-malo-z-historie-dani-i/>>.

4. Ministerstvo financí [online].[cit. 2012-11-27]

<<http://www.mfcr.cz>>.

5. Celní správa ČR [online].[cit. 2012-12-07]

<<http://www.celnisprava.cz>>.

6. Ministerstvo zdravotnictví [online].[cit. 2012-12-11]

<<http://www.mzcr.cz>>.

7. Světová zdravotnická organizace [online].[cit. 2013-01-20]

<<http://www.who.int/en/>>.

8. Český statistický úřad [online].[cit. 2013-03-06]

<<http://www.czso.cz>>.

Přílohy

Příloha č. I.

Právní předpisy

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí

Zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, darovací a dani z převodu nemovitostí

Zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty

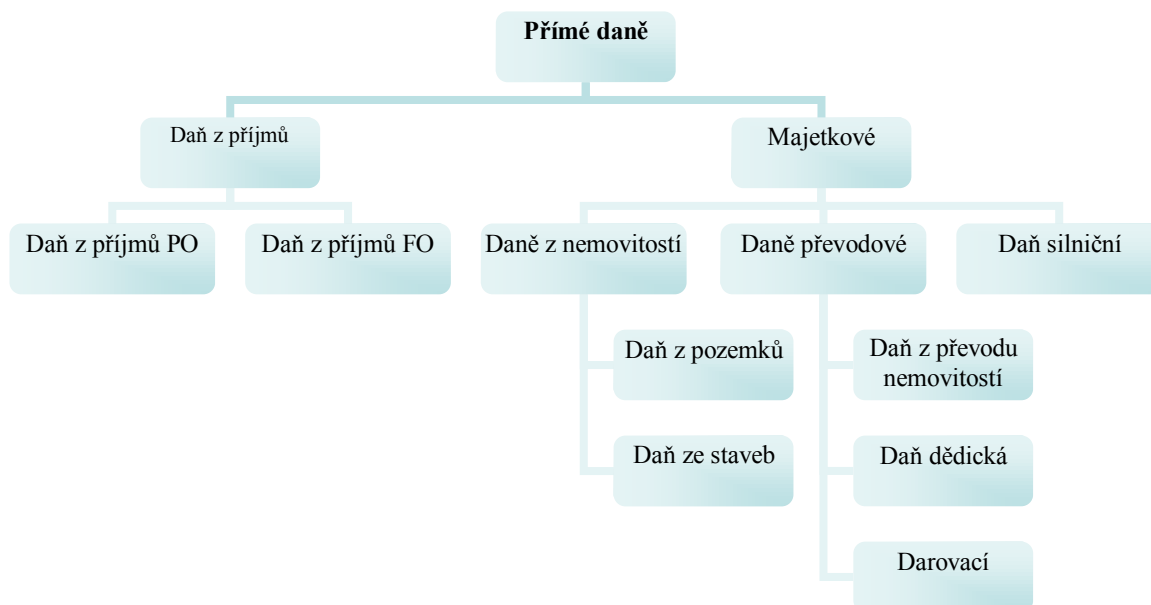
Zákon č. 353/2003 Sb., o dani spotřební

Zákon č. 261/2007 Sb., o daních energetických

Vyhláška č.310/2012 Sb., o povinném značení lihu

Příloha č. II

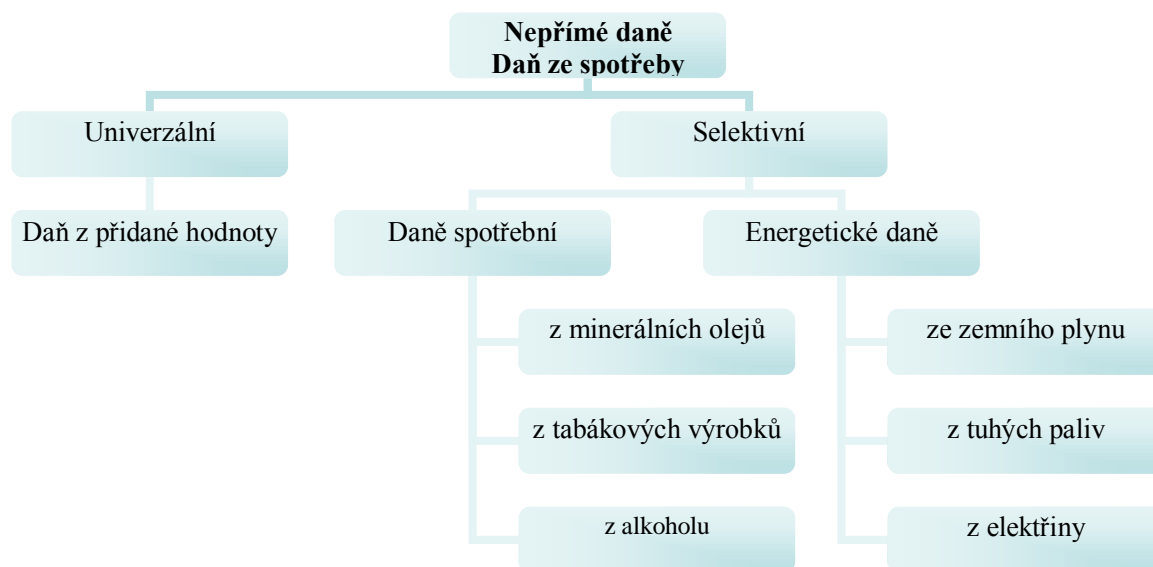
Přímé daně

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha č. III

Nepřímé daně

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha č. IV

Staré značení alkoholu

210 x 16 mm

150 x 16 mm

90 x 16 mm

Zdroj: Vyhláška č.310/2012 Sb.

Příloha č. V

Nové značení alkoholu

210 x 16 mm

150 x 16 mm

90 x 16 mm

Zdroj: Vyhláška č.310/2012 Sb.